ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3597 ՇԱԲԱԹ 28 ՅՈՒՆՎԱՐ 1884 Ն. Տ. 9 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱՅ ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ 40 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »

Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 մէճ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար դատ սակարկութիւն կը լինի

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է ։
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրուածքն խմբագիր Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիւզա փաշա Եօգուշը, Շարգ Զուրճիսը թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը ։
Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր ։
Զապուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր ։

Կ. ՊՈԼԻՍ 28 ՅՈՒՆՎԱՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բաթէնպէյի օրինաց ծրագիրն, որ Վեհ. Սուլթանին հաւանութեան ներկայացուած էր, Բ. Դուռը չէ վերադարձուած դեռ կայսերական պալատէն ։

Իսգըրն Էքսբրէս կը ծանուցանէ թէ Բ. Դուռն հեռագրաւ հրահանգ ղրկեր է Լոնտրայի Օսմ. դեսպան Միւզիւրիւս փաշային, որպէս զի Եգիպտական գործոց նկատմամբ նախ Լորտ Կրանվիլի դիտաւորութիւնները իմանայ, և ապա Բ. Դուռն հրահանգ ղրկէ իւր դեսպանին՝ այն հիման նկատմամբ, որուն համեմատ բանակցութեան պիտի մտնէ Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան հետ ։ Չենք կրնար ճշդել, կը յարէ յիշեալ լրագիրն, այս հեռագրին յղման թուականը, բայց կը կարծենք թէ Բ. Դուռը պատասխան կ'սպասէ իւր այս հեռագրին, Միւզիւրիւս փաշային առաջին հեռագրին պատասխանելէ առաջ ։ Լոնտրայի Օսմ. դեսպանն իւր հեռագրաւ կը ծանուցանէր Բ. Դրան թէ Լորտ Կրանվիլ կը փափաքէր գիտնալ այն հիմն, որուն համեմատ Բ. Դուռն՝ իւր դեսպանին միջոցաւ՝ կ'ուզէր բանակցութեան մտնել Անգլիոյ կառավարութեան հետ ։

Մայրաքաղաքիս Պելճիական դեսպանը ծանոյց Բ. Դրան թէ իւր կառավարութիւնը կընդունի այն առժամեայ պայմանագիրն, զոր կայս. կառավարութիւնը կ'առաջարկէ առեւտրական նոր դաշնագրոց բանակցութեան միջոցին համար ։ Պելճիա իւր ընդունելութիւնն յայտնելով հանդերձ, պայման կը դնէ որ ամենէ նպաստաւորեալ ազգաց հետ հաւասար նկատուի ։ Այս պայման բնականաբար կը չեզոքացնէ իւր ընդունելութիւնը, քանի որ ամենէն նպաստաւորեալ տէրութիւնք չեն ընդունած Բ. Դրան առաջարկած առժամեայ պայմանագիրը ։

Քիոսէն կը հեռագրեն թէ հինգշաբթի առաւօտ երկրաշարժի նոր ցնցում մը զգացուեր է անդ և հինգ վայրկեան յետոյ ահարկու ձայներ լսուեր են գետնին տակէն ։

Անցեալ օր Ֆար տիւ Պոսֆորէն առնլով ծանուցինք թէ Օսմ. ընդհանուր պարտուց վարչութեան պաշտօնեաներէն մին արժէթղթոց սընտուկէն 3—400 ոսկւոյ արժողութեամբ արժէթուղթ գողնալով փախած էր ։ Լա Թիւրքի լրագիրն՝ իւր երէկուան թուով կը հերքէ այս լուրը ։

Թէրճէմանի Հագիգաթ կը ծանուցանէ թէ Պետական Պապէլ չօգենալը նորէն Ճիտտէ երթալու հրաման ստացած է ։

Վեհ. Սուլթանին Թիկնապահ Նուսրէթ փաշա որ ժամանակէ մ'ի վեր ծանրապէս հիւանդ էր, ապաքինութեան ճանբուն մէջ մտած է ։

Մատրիտէն փետր. 1 թուով ուղղեալ և Եւրոպական լրագրոց մէջ հրատարակեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սպանիոյ նոր նախարարութիւնն ընդուներ է մայրաքաղաքիս Սպանիական դեսպան Ռուաքօն կոմսին հրաժարականը ։

Լոնտրայէն փետր. 2 թուով կը հեռագրեն թէ Չինական կառավարութիւնը բազմաթիւ ծովառումբեր ապսպրեր է Լոնտրայի առաջին կարգի գործարանաց, որք արդէն ղրկած են յանձնարարութեանց մէկ մասը ։

Թայմզ Տիւրպանէն հեռագիր մը հրատարակած է ծանուցանող թէ Զուլուներու Սեթիվայօ թագաւորն, որ անտառաց մէջ ապաստանած էր, վերջապէս բռնուեր է անգլիական զօրաց կողմէ ։

Վագըթ կը ծանուցանէ թէ Ռուսթէրի գործակալութեան Պոլսոյ ներկայացուցիչ Տօքթ. Իկլէնտէրի Պէօյիւքտէրէի մէջ ունեցած տունն հինգշաբթի գիշեր գողեր մտնելով, բաւական նիւթեր վերուցեր են ։ Տօքթ. Իկլէնտէր ձմեռը Բերա բնակելուն համար, Պէօյիւքտէրէի տունը դատարկ էր և ծեր մարդու մը հսկողութեան յանձնուած ։ Գողերն հինգ վեց հոգի են եղեր և լերան կողմէ գալով, տան դուռը կոտրեր են ։ Պէշիկթաշի ոստիկանապետ Հասան փաշա և Բերայի կառավարիչ Արիֆ պէյ այս գողութեան լուրն առնլով, անմիջապէս Պէօյիւքտէրէ գնացեր և անձամբ քննութիւն բացեր են, որոյ արդիւնքը տակաւին յայտնի չէ ։

Հապէշստանի Յովհաննէս Թագաւորը բացորոշապէս խոստացեր է Եգիպտական կառավարութեան դէմ ամեն թշնամական գործէ խոյս տալ, մինչև որ Սուտանի ապստամբութիւնը բոլորովին զսպուի ։ Բրիտանական կառավարութիւնն ի փոխարէն խոստացեր է իւր ազդեցութիւնն ի գործ դնել առ որ անկ է, Հապէշստանի փոխարինութիւն մ'ընել տալու համար ։

Մէմօրիալ Տիբլոմաթիք լրագիրն, որ սովորաբար լաւ տեղեկութիւն ունի Լոնտրայի պաշտօնական ակըմբոց մէջ խօսուածներէն, կը ծանուցանէ թէ Օսմ. դեսպան Միւզիւրիւս փաշայի և Լորտ Կրանվիլի միջև բանակցութիւնք կը շարունակեն խաղաղասիրական ոգւով ։ "Ահագին կէտ մը վասկուած է, կ'ըսէ մեր փարիզի պաշտօնակիցն, այն է՝ թէ՝ Եգիպտոսի և թէ՝ Սուտանի վրայ Բ. Դրան գերիշխանութիւնը ճանչուած է" ։ Եգիպտական խնդրոյն մէջ տէրութեանց միջամտութիւնն և Սուտանի գործոց մէջ Բ. Դրան կողմէ հսկողութեան եղանակը վերապահուած են մինչև որ Օսմ. դեսպանը նոր հրահանգներ ստանայ, որք շատ չանցած պիտի հասնին իրեն ։ Խնդիր կայ, թէպէտ դեռ չէ որոշուած — Լոնտրայի մէջ դեսպանախորհուրդ մը գումարել ընդ նախագահութեամբ Լորտ Կրանվիլի ։

Ֆրանսական Թան լրագիրն Ֆրանսայի արժէթղթոց մասնախմբին կողմէ նամակ մը հրատարակած է, յորում ստորագրողք կ'ըսեն թէ մինչև որ Պէրլինի դաշնագրով որոշեալ ինչ ինչ եկմտական պայմանները չգործադրուին, և մանաւանդ հողային ընդարձակութիւն ստացող մանր պետութեանց պարտաբաժինները՝ չորոշուին, Օսմ. արժէթղթոց փոխոխման առաջարկը չկրնար ընդունուիլ ։

Թայմզ իւր փետր. 1 թուով կը հաստատէ թէ Նովի-Պազարի և Պեքանայի գաւառներէն մեծ քանակութեամբ զէնք և ռազմամթերք փոխադրուեր են ի Հէրսէք և ի Պոսնիա, ուր՝ կ'ըսուի թէ՝ ապստամբական շարժում մը կը պատրաստուի ։

Պէրլինի մէջ կը կարծուի թէ Իտալիոյ թագաւորը Վիլհէլմ կայսեր ծննդեան տարեդարձին առթիւ, այն է յառաջիկայ մարտ 22 ին Պէրլին պիտի երթայ ։ Այս առթիւ Պէրլինի Իտալական դեսպանատունը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ ։ Սակայն միւս կողմէ Հռոմէն քաշուած հեռագրի մը խօսքին նայելով, Իտալիոյ թագաւորին ի Պէրլին ուղեւորութեան զրոյցները միշտ կանխահաս են ։

Արտաքին գործոց նախարար Բարձր. Արիֆի փաշայի առողջութիւնը բարւոքած լինելով, առաւելն մէկ երկու օրէն պիտի վերըսկսի իւր բարձր պաշտօնը ։

Մօնիթէօր կը ծանուցանէ թէ ոստիկանութեան կեդրոնական բանտին բանտարկեալներէն ոմանք խորհուրդ ըրեր են ապստամբութիւն յարուցանելու և փախուստ մը փորձելու ։ Որոշեալ ժամանակն հասնելով, խռովարկուք սկսեր են կոտրտել ինչ որ իրենց ձեռքն անցեր է, այն է աթոռ, սեղան և այլ նիւթեր և անոնց բեկորներն իբրև զէնք գործածել ուզեր են պահապանաց դէմ ։ Քաղաքապետ Մագհար փաշա, այս ապստամբական փորձին լուրն առնլուն պէս՝ փութացեր է ոստիկանական նախարարութեան պաշտօնատունն երթալ, ուր յիշեալ նախարարութեան բարձր պաշտօնատարաց հետ համաձայնութեամբ՝ պէտք եղած միջոցները ձեռք առեր է ապստամբութիւնը զսպելու համար ։ Այս ազդեցիկ միջոցներուն շնորհիւ, խռովարարք չեն կրցած իրենց խորհուրդն ի գործ դնել, և բանտին տնօրէնութիւնն՝ այսպիսի դէպքերու կրկնութիւնն արգիլելու համար՝ խիստ միջոցներ ձեռք առեր է ։

Աթէնքի հնախօսական ընկերութիւնը որոշեր է խուզարկութիւններ ընել տալ ծովուն խորը, Սալամինի ծովածոցին մէջ, ուր տեղի ունեցած է Յունաց և Պարսկաց միջև հռչակաւոր ծովային պատերազմն ։ Այս ծովածոց այնչափ խոր չէ և ընկերութիւնը բաւական դրամագլուխ և ընդ ծովեայ խուզարկութիւններ ընելու յատուկ կատարելագործեալ գործիքներ ունի, որք կատարեալ յաջողութիւն մը ձեռք բերելու յոյս կու տան ։ Որովհետև Յոյներն այս կռւոյն մէջ 50 նաւ և Պարսիկներն 200 նաւ կորուսած են, կը յուսացուի թէ այս նաւերէն մէկ մասը պիտի կրնան հանուիլ, որ հին ժամանակի նաւային ճարտարապետութեան վրայ ճիշդ գաղափար մը պիտի կրնայ տալ ։

Բերայի Նորընտիր կառավարիչ Արիֆ պէյի ձեռք առած գովելի միջոցներէն մին ալ բաղդախաղի ջնջումն է, որ մայրաքաղաքիս պատուհաս եղած է ։ Արիֆ պէյ նախընթաց իրիկուն անձամբ քննութեան ելաւ Բերայի և Ղալաթիոյ մէջ և քանի մը ծածուկ խաղատուներ կոխելով՝ բաւական թուով խաղամոլներ և խաղարանապետներ ձերբակալեց ։

Պէյքր փաշա զԹօքար և զՍինքաթ ապստամբաց ձեռքէն ազատելու փորձ մ'ընելէն առաջ, պատգամաւորներ ղրկեր է անոնց եւ կատարեալ ներողութիւն խոստացեր է եթէ յանձն առնուն հնազանդութիւն յայտնել Խտիվին կառավարութեան ։ բայց ապստամբք չեն ընդունիր ։

Նէօլօղոս Յունաց Պատրիարքարանի և Բ. Դրան միջև առկախ խնդրոյն վրայ խօսելով, կը հաստատէ Ռուսիոյ դեսպանատան միջնորդութիւնը ։ Բայց Պատրիարքարանը, կը յարէ յիշեալ լրագիրը չկրնար ընդունիլ Պ. դը Նէլիտոֆի առաջարկած հիմերը, որովհետև նոյն իսկ խնդրոյն սկզբանց կը դըպչին ։ Պատրիարքը պէտք է որ իւր աթոռին վրայ վերաքաղմի և ապա բանակցութեան մտնէ այն բարենորոգմանց վրայ, զորս հարկ պիտի լինի իրաց արդի կարգին մէջ մտցընել ։

Պէլկրատէն փետր. 1 թուով կը հեռագրեն թէ Օպրէնովաց և Վլասոթիքա գաւառաց մէջ երեսփոխանական ընտրութեանց առթիւ խռովութիւններ ծագած լինելով, Սերպիոյ կառավարութիւնը Նիշէն և Պէլկրատէն զօրք և ոստիկան ղրկեր է բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար ։ Սքուպչինան հաւանականաբար Նիշի մէջ ի նիստ պիտի հրաւիրուի փետրվար ամսոյ վերջերը ։

Միթիլենէն եկած նամակներ կը ծանուցանեն թէ Մամուլ զաւեշտաթերթին խմբագիր Գէորգ էֆ. Այվազեան որ այդ կղզին աքսորուած է, մեծ թշուառութեան մէջ կը գտնուի իւր որդւոյն հետ, որ իւր հօր հետ աքսորակից է ։ Գէորգ էֆ. Այվազեան իւր ձեռքով Պատրիարքարան նամակ մը ղրկեր եւ իւր թշուառ վիճակն նկարագրեր է ։ Կը սիրենք յուսալ թէ, կ'ըսէ Ֆար տիւ Պոսֆոր, Թէրճէմանը Հագիգաթ և Վագըթ որք բարեգործութեան մ'առջև չեն նահանջեր, պիտի փութան այս դժբախտ տաղագիրն յանձնարարել կայսերական կառավարութեան գթութեան եւ հոգածութեան ։

Պուքրէշէն եկած վերջին տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ Պուլղարական բանակին մէջ ծառայող Ռուս սպայից 27 ն իրենց հրաժարականը մատուցեր և անոնց տեղ Պուլղարներ դրուեր են ։

Արդէն ծանուցինք թէ Եգիպտական կառավարութիւնը մէկ միլոն անգլիական ոսկւոյ փոխառութիւն մը կնքած էր Լոնտրայի Ռոչիլտեան Պանքային հետ ։ Այս դէպք մեծ սրտայուզութիւն պատճառեց Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ, ուր Եգիպտական արժէթղթոց գիներն զգալի կերպիւ բարձրացան ։ Զանազան զրոյցներ պտըտեցան այս խնդրոյ վրայ, և Եւրոպական մամլոյն ընդհանուր կարծիքը սա է թէ Ռոչիլտի Պանքան չէր հաւանէր մէկ միլիոն ոսկի փոխ տալու Խտիվական կառավարութեան, Եգիպտոսի համար շահաւոր պայմաններով, եթէ դրական երաշխաւորութիւն մը ստացած չըլլար Անգլիական կառավարութենէն ։ Չգիտցուիր թէ Պ. Կլատսթօն ի՞նչ խոստացած է Ռոչիլտի Պանքային, բայց Լոնտրայի մէջ շատ մարդիկ կը միտին կարծել թէ Բրիտանական կառավարութիւնը բացորոշ խոստում տուած է թէ պիտի չարունակէ դրաւել զԵգիպտոս անգլիական զօրօք, մինչև որ այս փոխառութեան հատուցման համար որոշեալ պայմանաժամը լրանայ և մինչև իսկ անկէ յետոյ ալ ։ Սակայն այս կարծիք սխալ լինել կը թուի, որովհետև կարելի չէ ընդունիլ որ Բրիտանական կառավարութիւնը կարենայ այսպիսի յանձնառութիւն մ'ընել, որ յայտ ծանր պատասխանատուութիւն մը պիտի ծանրացնէ իւր վրայ, թէ՛ Թուրքիոյ, որ Եգիպտոսի գերիշխան տէրութիւնն է, և թէ՛ բովանդակ Եւրոպիոյ առջև ։

Միւս կողմէ, առաջին անգամը չէ որ Ռոչիլտի Պանքան Եգիպտոսի դրամական գործոց կը միջամտէ Անգլիոյ հետ ։ Ամեն ոք կը յիշէ Լորտ Պիքընսֆիլտի գնած 4 միլիոն անգլիական ոսկւոյ արժողութեամբ Սուէզի ջրանցքի բաժնեթուղթերն ։ Այն ժամանակ ալ Ռոչիլտի Պանքան էր պէտք եղած գումարը վճարողն, սա վստահ աչքն առնլով թէ Թերեւս Խորհրդարանը չվաւերացնէր այս դրամական գործողութիւնը ։ Պէտք է սակայն խոստովանիլ թէ այն ժամանակ Եգիպտոսի մէջ իրաց վիճակն այս աւուր չափ յոռի չէր, և Ռոչիլտի Պանքան ալ կրնայ փորձուած լինել իւր չահելիք յանձնարարողչէքին բարձր գինէն ։ Կրնայ լինել որ Անգլիական կառավարութիւնն երաշխաւոր եղած է նոր փոխառութեան ։ Արդարև Անգլիա, չորս միլիոն բաժնեթղթոց փոխարէն 0/0 ին 5 տոկոս կ'ստանայ Եգիպտոսէն, որովհետև այս բաժնեթուղթք առանց կտրոնի պիտի մնան մինչև 1914 ։ Արդ, Բրիտանական կառավարութիւնն, որ նոյն գումարին փոխարէն Քոնսոլիտէ հանած է ի շրջաբերութիւն, 0/0 ին 3 տոկոս միայն կը վճարէ, և հետևապէս տարին 0/0 ին 2 շահ մը կ'ընէ, առանց ի հաշիւ առնլու նոյն իսկ բաժնեթղթոց արժէքին բարձրացումը ։

Ամբողջ աշխարհիս վրայ, կանանց թիւը գրեթէ հաւասար է արանց թուոյն, բայց երկրէ մը ուրիշ երկիր, մեծ տարբերութիւններ կան ։

Աշխարհիս բոլոր մասանց մէջ, Ֆրանսա այն միակ երկիրն է, ուր համեմատութիւնն գրեթէ հաւասար է. այսինքն 1000 մարդու դէմ 1007 կին կայ ։ Մինչդեռ Շուէտի մէջ 1000 մարդու դէմ 4064 կին կայ և Յունաստանի մէջ 1000 մարդու դէմ 933 կին ։ Քանարեան կղզեաց մէջ, 1000 երիտասարդի դէմ 1208 դեռատի աղջիկներ կան ։ Բայց ասոր հակառակ Աւստրալիոյ, Թասմանիոյ և Նոր—Զէլանտայի մէջ 817 օրիորդաց դէմ 1000 երիտասարդ կը գտնուին ։ Մօրիս կղզւոյն մէջ, ուր հարսնցու աղջիկները ժողովրդեան մէկ երրորդը կը կազմեն, 1000 մարդու դէմ 647 կին կը գտնուի ։ Րէինիոն կղզւոյն ֆրանսական գաղթականութեան մէջ 647 կնոջ դէմ 1001 այր մարդ կայ. վերջապէս Հոնկ—Քոնկի մէջ 1000 մարդու դէմ միայն 366 կին կը գտնուի ։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Աթէնք 8 փետր.

Ընդդիմադիր կուսակցութեան եւ նախարարական երեսփոխանաց ոմանց բացակայութեան պատճառաւ, դեռ կարելի չեղաւ ի նիստ գումարել Երեսփ. ժողովն, թէպէտ այս մասին փորձեր եղան ։ Հակառակ պտըտած զրոյցներուն՝ չկարծուիր որ կառավարութիւնն Երեսփոխանական ժողովը լուծելու դիմէ ։

Արքունի դիւանատան անօրէն Պ. Սմիթ մեռաւ ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ս. Ծննդեան Ուլթօրէից Եէնի-Գափուի Ս. Եկեղեցւոյ մէջ Ս. Պատարագ մատուցանող եկեղեցականին նկատմամբ՝ Մանզումէ լրագրոյ 3295 րդ թերթին մէջ ինչ ինչ դիտողութիւններ հրատարակուած տեսնելով, Եկեղեցական Համագումար Ժողովն՝ 23 յունուար այս երկուշաբթի աւուր գումարման մէջ կարեւոր համարեցաւ՝ ի գումարման անդ անցեալ սեպտեմբեր 26 ին, ըստ յանձնարարութեան Ամեն. Ս. Պատրիարքին՝ քուէարկած և ընդունած որոշումն՝ զոր պաշտօնագրով մը հաղորդած էր անմիջապէս իւր նախագահին՝ Ամեն. Ս. Պատրիարքին, հրատարակել տալ ի գիտութիւն, "Թէ՝ Եկեղեցական Համագումար Ժողովն կ'որոշէ՝ Տանն Կիլիկիոյ Ամեն. Տէր Մկրտիչ Սրբազան կաթողիկոսի յարուցած խնդրոյն առթիւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական իրաւասութեան ներքև գտնուող, և վերջերս ի մայրաքաղաքս եկող նորապաշտ եպիսկոպոսներն, և ի նոցանէ ձեռնադրեալ եկեղեցական պաշտօնեայներն՝ որ և է հոգեւոր պաշտօն վարելէ արգելուլ, մինչ ցլուծումն արդի խնդրոյն՝ որ տեղի ունեցած է Ազգային Պատրիարքարանի և Տանն Կիլիկիոյ Ամեն. Տ. Մկրտիչ Սրբազան կաթողիկոսի միջև, և սոյն որոշման գործադրութիւնը կը յանձնէ իւր նախագահին Ամեն. Ս. Պատրիարքին" ։

Կը լսենք թէ Բոպէրդեան վարժարանի ուսուցիչներէն Պատ. Աբրահամ Տէր Յակոբեան "Մտաց անգիտական գործողութեանց" վրայ Հայերէն լեզուաւ ատենախօսութիւն մը պիտի ընէ յառաջիկայ երկուշաբթի երեկոյ, ժամ ըստ թուրքաց 2ին, Ամերիկեան խանի սրահի չէնքին մէջ ։

. . . Խմբագիր,

Խորհուրդս նկատելով որ անցեալ Ուլթօրէից Տօնին օրը՝ Թաղիս Ս. Եկեղեցւոյ մէջ անցած դէպքի մը վրայօք տակաւին այլ ընդ այլոյ զրոյցներ կը պտըտին, արժան դատեց իրողութիւնը հրատարակաւ ծանուցանել ի միամտութիւն հասարակութեան ։

Ըստ մեզ ի պատուաւոր թաղեցւոց խնդրած ըլլալով, որ թաղիս մէջ ժամանակին պաշտօն վարող և այժմ հիւր գտնուող Աստանայի Առաջնորդ Գեր. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Գազանճեան հրաւիրեմք Ս. Պատարագ մատուցանել, Խորհուրդս ըստ սովորութեան այս մասին պաշտօնապէս Ազգ. Պատրիարքարանէն արտօնութիւն ուզած և Ազգ. Պատրիարքարանը Գեր. Գազանճեանի Եպիսկոպոս (*) ձեռնադրութեան վրայօք պաշտօնական տեղեկութիւն չունենալը յայտնելով, միայն իբրև վարդապետ պատարագելու արտօնեալ լինելը ծանուցած էր ։ Ըստ այսմ արտօնութեան՝ Յովհաննէս Եպիսկոպոս սաղաւարտիւ պատարագեց ։ Քարոզին բնաբան ընելով Պօղոս Առաքելոյն "Շնորհք և խաղաղութիւն ի Հօրէ եղիցի ընդ ձեզ ընդ ամենեսեան" բարեմաղթութիւնը, ի վերջարանին մի և նոյն բարեմաղթութիւնը ըրաւ և ինք՝ բոլոր ներկայ ժողովրդեան, համօրէն ազգին և ի մասնաւորի Ազգ. իշխանութեանց, Պատրիարքարանի, ամենայն Թաղական խորհրդոց և Հոգաբարձութեանց և համայն ազգային և եկեղեցական պաշտօնէից. իրեն եւս շնորհք խնդրեց և համբերութիւն ։ Ի մէջ Ս. Պատարագի նախ յիշեց ի Տէր Հանգուցեալ Ս. Կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց և ապա մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսն ։

Միայն Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը յիշելու ժամանակ ներկայ եղողներէն Գեր. Տիմոթէոս Եպիսկոպոս Սափրիչեան ցած ձայնիւ "այս չեղաւ" ըսաւ ։

Խորհուրդս կը փութայ նաև յայտարարել թէ բաց ի Տիմոթէոս Եպիսկոպոսի այս փոքր ձայնէն ոչ ոք ձայն հանեց և բոլոր ժամերգութեան միջոցին Եկեղեցւոյ բարեկարգութիւնը երբեք չխանգարեցաւ ։

Ուստի խնդրեմք, Խմբագիր Տէր, հաճեցէք ներկայս հրատարակել Ձեր պատուական թերթին միջոցաւ և ընդունիլ մեր յարգանաց հաւաստին ։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Պետրոս Հանըմեան Յակոբ Ս. Պօչնագեան

28 յունվար 1884
Եէնի-Գափու

(*) Պատրիարքարանի պաշտօնական Օրացոյցին մէջ Գեր. Գազանճեան Եպիսկոպոս հրատարակուած է ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

—=—

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Պէյքր փաշային պարտութեան լուրն երէկ ստուգուեցաւ ։ Գուշակեր էինք թէ Անգլիացիներու հետ գործ ունենալու գաղափարն ապըստամբներն ետ չպիտի կեցնէր իրենց շահատակութիւններէն, և քիչ մընացեր է որ Մէհտիին մարդիկն Հիքըս փաշայի արկածին երկրորդ տըպագրութիւնն հրատարակէին ։ Խըտիվին կառավարութիւնը Բ. Դրան հաղորդեր է Պէյքըր փաշայի պարտութեան լուրն, և Իօթըրն Էյճընսի իւր երէկի թուով մեզ կը հաղորդէ այս պաշտօնական զեկուցման բովանդակութիւնը ։ Մայրաքաղաքիս Անգլօ-Օսմանեան ուրիշ թերթ մը, Աօթէրնաշըր, մասնաւոր հեռագրերէ առնլով կ'ամբողջացնէ իւր առջի օրն հրատարակած կարևոր տեղեկութիւնները, մինչդեռ Հավասի և Ռուդէրի գործակալութիւնք լռութիւն կը պահեն, ինչպէս սովորութիւն է ամեն անգամ որ կարևոր դէպքեր տեղի ունենան վերին կամ Ստորին Նեղոսի ափանց վրայ ։ Ըւասիկ եղելութիւնն, որչափ ծանօթ է ցարդ ։ Տարակոյս չկայ թէ աւելի կատարեալ տեղեկութիւններ պիտի ընդունինք և ընթերցողաց հաղորդենք, երբ ստանանք յառաջիկայ թղթաբերով ստացուած անգլիական և ֆրանսական թերթերը ։—

Պէյքր փաշա, մինչ Սուաքիմ և ապա Թրինքադադ կը գտնուէր, կ'իմանայ թէ Թօքարի և Սինգադի բերդերը պաշտպանող Եգիպտացիք, ապստամբաց կողմէ շրջապատեալ, յետին նեղութեան և տառապանաց մէջ կը գտնուին, և թէ ապստամբք յայտարարած են որ. եթէ բերդերը կամովին անձնատուր չլինին, պահապան զօրքը պիտի ջարդեն երբ պատերազմաւ իյնայ իրենց ձեռքը ։ Եգիպտացիք քաջութեամբ և համբերութեամբ կ'ընդդիմանան։ Երկու քաղաքաց մէջ ալ ուտեստը կը սպառի, և պահապան զօրքն ու բնակիչները կ'ուտեն և կը սպառեն մինչև ջուներն ու կատուները ։ Վերջին տեղեկութիւն մը կը ծանուցանէր թէ հեծելազօրաց ձիերն ևս ուտելու որոշում տրուած է, նօթութենէ չմեռնելու համար ։ Պէյքըր փաշա կ'առնու այս դժնդակ լուրերն, և թէպէտ գիտէ թէ իւր սեւամորթ և խակ զօրաց և շրջակայ անհաւատարիմ Արաբ ցեղերուն վստահիլ կարելի չէ, բայց և այնպէս, դուցէ յանդուգն գործ մը կատարելով կարևոր արդիւնք մը ձեռք բերելու յուսով, փետր. 3 ին Թրինքադադէն ճամբայ կ'ելնէ Թօքարի բերդին օգնութեան երթալու համար, իւր հետ ունենալով երեք կամ չորս հազար զօրք, վեց թնդանօթ և երեք Գէթլինկ ։ Այս էր բոլոր եգիպտական զօրութիւնն յԱրևելեան Սուտան, որովհետև Սարգոբիուս Անգլիացի գնդապետն ալ, իւր հրամանաց ներքև գտնուող 2,000 զօրքով, Սուաքիմէն ճամբայ ելած և ի Թրինքադադ միացած էր Պէյքըր փաշային հետ ։

Մէհտիին աջ բազուկն, Շէյխ Օսման Տիկմա, որուն վրայ նախապէս տարուած փոքրիկ յաղթութիւնն իբրև կարևոր դէպք ծանուցած էր Անգլիական լրագրաց մէջ, Պէյքըր փաշան կը դիմաւորէ շատ աւելի ստուարաթիւ բանակով մ'որ կ'երևի թէ Արևելեան Սուտանի մէջ ևս ապստամբք մեծ թուով կը գտնուին, որովհետև, մինչդեռ Օսման Տիկմա Պէյքըր փաշայի դէմ կելնէր թոյլ չտալու համար որ Թօքարի պաշարելոց օգնութիւն հասցնէ, ուրիշ ապստամբներ պաշարեալ կը պահէին միշտ զԹօքար և զՍինգադ, և այսպէս ի դերև կ'ելնէր Պէյքըր փաշայի նպատակն, որ էր թէ Թօքարի վրայ քալել ձեւացնելով, կ'ուզէ եղեր առ ինքն քաշել զՍինգադ պաշարող ապստամբներն, և այսպէս առիթ տալ Թէվֆիգ պէյին, որ կը պաշտպանէր այդ բերդն, իւր մարդերով դուրս ելնելու և դէպ ի Սուաքիմ նահանջելու ։

Պէյքըր փաշայի զօրախումբն և Շէյխ Օսման Տիկմայի բանակն իրարու կը հանդիպին Վէլս կոչուած տեղը, Թրինքադադէն քիչ հեռի, ուր անցեալ տարւոյ դէպի վերջերը Մէհտիին տեղականներէն ուրիշ ապստամբապետ մը ջարդած էր զԱնգլիացի հիւպատոսն Մօնքրիէֆ հարիւրապետն՝ հետը գտնուող 600 եգիպտական զօրքով, որք կ'ուզէին Հիքս փաշայի բանակին օգնութեան երթալ ։

Ճակատամարտը մինչև երեկոյ տևեր է, և վերջացեր է եգիպտական զօրախմբին կատարեալ պարտութեամբն, որ ցիրուցան եղեր է, և Պէյքըր փաշան ալ հազիւ կրցեր է ինքզինք ազատել ։ Եգիպտական զօրախմբին մեծ մասը շատ գէշ կռուեր է, բազմաթիւ զինուորք դասալիք եղեր են, և Արաբաց երկու ցեղեր որք հաւատարմութեան երդում տուած էին, թշնամւոյն կողմն անցնելու վատութիւն յանձն առեր են ։ Զօրախմբին մնացեալ մասն, որ Թուրք կամաւոր զինուորներէ կը բաղկանար, լաւ կռուեր է մինչև երեկոյ, բայց թշնամւոյն թուոց առաւելութեան ներքև ընկճուեր է ։ Պէյքըր փաշա ինք քիչ մը հետևորդ զօրքով վերադարձեր է պատերազմի դաշտէն ի Թրինքադադ կամ ի Սուաքիմ, և առաջին անգամ ինք բերեր է աղետալի պարտութեան լուրն ։ Եգիպտացիներէն սպաննուեր են իբր 2,000 մարդ, և մնացեալն ևս ցիր ու ցան եղեր է ։ Վերջապէս, Պէյքըր փաշայի զօրախումբն, որոյ վրայ այնչափ յոյսեր կը դրուէր, — որ պաշարեալ բերդերը պիտի ազատէր և մինչև Խարդում երթալով ձեռն պիտի կարկառէր Կորտոն փաշային, — ո՛չ ևս գոյութիւն ունի ։ Թշնամին, այս յաղթութեամբ չշատանալով, դէպ ի ծովեզր կը յառաջանայ մեծ բազմութեամբ, ըստ տեղեկութեան Մօնինկ Փօսթի, որ ընդհանրապէս ստոյգ լուրեր կը հրատարակէ ։

Եւ արդ, ի՞նչ պիտի ընէ Անգլիա, այս նոր պարտութեան հանդէպ ։ Լը Թան կ'ըսէ թէ կարգ մը վատ և անհաւատարիմ զօրաց կորուստ ինքնին զինուորական մեծ կորուստ մը չկրնար համարուիլ ։ Բայց տարակոյս չկայ թէ եգիպտական կառավարութիւնն և Պէյքըր փաշա իրենց բոլոր յոյսն այդ տեսակ մարդոց վրայ դրած էին, և երբ ամեն յոյսերու կեդրոնն հանդիսացող բանակ մը կը կորսուի, հոգ չէ թէ ի՛նչպիսի տարրերէ բաղկացած լինի, կորուստը մեծ պէտք է համարուի ։ Բաց աստի, Պէյքըր փաշայի պարտութիւնը ձախող երևոյթ մը կուտայ բոլոր գործին ։ Մէհտիին հետևող ապըստամբք նոր քաջալեր մը կ'ըստանան հարկաւ ։ Թօքար և Սինքադ, այդ պարտութեան վրայ, արդէն թշնամւոյն ձեռքն ինկած լինել կը կարծուին, և հոն համբարուած բոլոր ռազմամթերքն և հրազէններն ապստամբաց կը մնան բնականապէս ։ Նաև Կորտոն փաշայի պաշտօնը մեծապէս կը դըժուարանայ, որովհետև Կորտոն փաշա գլխաւորապէս իւր բարոյական ազդեցութեան կը վստահէր յաջողելու համար ի Սուտան, բայց արիւնալից և աղետալի պարտութեան մը բարոյական ազդեցութիւնը շատ աւելի վճռական է քան որ և է անձնական ազդեցութիւն ։ Այդ կողմերը բնակող Արաբներն ալ միշտ յաղթողին կողմն անցնելու վատութիւնն ունին, և եթէ քանի մը ցեղեր, Կորտոն փաշայի պաշտօնն իմանալով, Եգիպտացւոց կողմն ըսկըսած էին հակիլ, Վէլսի պարտութիւնն եգիպտական դատէն բոլորովին հեռացուցած պէտք է լինի զանոնք։ Վերջապէս, Պէյքըր փաշայի պարտութեան կարևորութիւնը կըրնայ մակաբերուիլ նաև սա իրողութենէն թէ այդ ձախող դէպքը ծանուցանող հեռագրեր Եւրոպա հասնելուն պէս, գլխաւորաբար եգիպտական և Օսմանեան և երկրորդաբար անգլիական արժեթղթոց վրայ մեծ անկում մը նշմարուած է, որ ցոյց կուտայ թէ այդ լուր շատ գէշ տպաւորութիւն ըրած է դիւանագիտական և դրամական ակմբոց վրայ ։

Աօթէրնաշըր կը կարծէ թէ եգիպտական բանակին կրած այս նոր աղէտը պիտի պարտաւորէ Լոնտոնի կառավարութիւնն հրամայելու որ անմիջապէս անգլիական զօրք զրկուի Սուաքիմ, որ նմանապէս վտանգի մէջ է այժմ ։ Ի Բոմպայ 10,000 Հնդիկ զօրաց բանակ մը պատրաստ գտնուելով, հաւանականաբար այդ բանակ պիտի զըրկուի ի Սուտան ։ Կը կարծուի թէ նաև, միւս կողմէ ոյժ տալու համար Կորտոն փաշայի պաշտօնին, Գահիրէ գտնուող անգլիական զօրաց հրաման պիտի տրուի Ասուան և Վատի Հալֆա երթալու, և այդ կարևոր կէտերը պաշտպանելու Մէհտիին մէկ յանկարծական յարձակմանը դէմ ։ Այսպէս, կամայ թէ ակամայ, Մեծն Բրիտանիա կը պարտաւորի միջամտել այս Սուտանի գործին, յորմէ քանի մը շաբաթ առաջ իւր ձեռքը բոլորովին քաշած պարզ հանդիսատեսի մը դերը միայն կը կատարէր։ Մէհտին դուցէ նոր Արաբի մը լինի, և անապատներու այդ զաւակն ևս գայ ի վերջոյ թէ գէշ գործ մ'ըրաւ գրգռելով Բրիտանական առիւծը. բայց պէտք է գիտնալ թէ, Մէհտին Արաբիի վիճակին վերածելու համար, Մեծն Բրիտանիա շատ աւելի մեծ զոհողութիւններ պէտք է յանձն առնու, և այս տակաւին երկբայելի է ։ Այլ ինչ որ լինի խնդրոյն ելքը, պիտի փութանք հետզհետէ հաղորդել ընթերցողաց ։

ԿՈՐՏՈՆ ՓԱՇԱ

—o—

Կորտոն փաշային, այսինքն ուղղակի Անգլիական կառավարութենէն կախեալ սպայի մը առաքմամբ Սուտանի խնդիրը նոր երևոյթի մը մէջ մտած է ։ Անգլիական Բէլ-Մէլ Կազէթ լրագիրն իրաւամբ դիտել կուտայ թէ Անգլիա այս վայրկենէն սկսեալ ուղղապէս իւր վրայ առած է Սուտանի և վերին-Եգիպտոսի մէջ պատահական դէպքերու պատասխանատուութիւնն։ Արդ, կը կարծենք թէ ընթերցողք հետաքրքրութեամբ պիտի կարդան կենսագրական կարճ ծանօթութիւն մ՝ այն մարդուն վրայ, որ Եգիպտոսի, Անգլիոյ, Բ. Դրան և Եգիպտական գործոց համակրող անձանց բոլոր ուշադրութիւնը գրաւած է այս պահուս ։

Զօրավար Կորտոն առաջին անգամ Խրիմու պատերազմին ժամանակ նշանաւոր հանդիսացաւ և ապա Պեսարապիա և Հայաբնակ Օսմ. գաւառները զրկուեցաւ յատուկ պաշտօնով ։ Չինական վերջին պատերազմին ժամանակ այնպիսի մեծ կարողութիւններ ցոյց տուաւ և այնպէս քաջ ծանօթացաւ երկրին որ Չինական բանակին հրահանգիչ անուանեցաւ ։ Երկնային կայսրութիւնն "Դեղին պարեգօտը" տուաւ անոր, որ Չինաստանի մէջ զինուորական բարձրագոյն աստիճանն է ։

Անգլիացի զօրավարն յաջողեցաւ զսպել Թայփինկներու ապըստամբութիւնն, և ապա Չինաստանէն մեկնեցաւ առանց սկուտ մը պահանջելու և առնլու ի փոխարէն իւր ծառայութեանց ։ Մի և նոյն անշահախնդրութիւնը ցոյց տուաւ, երբ նախորդ Խտիվ Իսմայիլ փաշա Սուտանի կառավարիչ անուանեց զայն տարեկան 10,000 ոսկի թոշակով ։ Սակայն Անգլիական բանակին մէջ զօրավարի մ'ստացած թոշակին համապատասխան գումար մը միայն ուզեց ընդունիլ, այսինքն՝ մէկ հինգերրորդ մասն այն գումարէն, զոր Իսմայիլ փաշա կառաջարկէր իրեն ։ Սուտանի մէջ կէսի փաշայի աշխատութեամբ հինգ տարի կռուեցաւ գերեվաճառաց դէմ, բարեկարգութիւնն ու անդորրութիւնը վերահաստատեց այդ նահանգին մէջ և ահ ու իւր անուան յարգանքը ծաւալեց ամեն ուրեք ։ Ուստի կատարելապէս կը ճանչէ վերին Նեղոսի բովանդակ հովիտն և այդ գաւառի այլազան ժողովուրդները ։ Վերջին օրերս հրաժեշտ տուած էր այն առանձնարանէն, զոր ընտրած էր իրեն Երուսաղէմի մօտ Ջիթենեաց լերան վրայ և ուր իբրև ճգնաւոր մը կ'ապրէր, Պրուսէլ երթալու և Քոնկոյի մէջ գերեվաճառը ջնջելու մասին կազմակերպեալ արշաւանաց հրամանատարութիւնն ըստանձնելու համար ։

Այս մօտ խնդրած էր Անգլիոյ պատերազմական գործոց նախարարէն, որպէս զի արձակէ զինքն Մեծին Բրիտանիոյ գործօն բանակէն, երբ յանկարծ Սուտան երթալու հրաման ստացաւ ։ Զօրավար Կորտոն Անգլիական բանակին մէջ բարձրագոյն սպայի, Եգիպտոսի մէջ Օսմանեան փաշայի և Չինաստանի մէջ առաջին կարգի Մանտարինի տիտղոս կը կրէ ։ Կորտոն փաշայի փափաքանօք, նախ համաձայնութիւն գոյացած էր որ Ցարֆուրի նախկին-Սուլթան Զէհպէր փաշա Անգլիացի զօրավարին ընկերանայ իւր պաշտօնին մէջ, բայց այս նպատակաւ սկսեալ բանակցութիւնք որ և է արդիւնքի մը չյանգեցան ։ Զէհպէր փաշա չուզեց ընդունիլ Եգիպտական կառավարութեան առաջարկներն, առարկելով թէ իւր և Կորտոն փաշային միջև հակառակութիւն կայ, ըստ որում այս վերջինն ատենօք գլխատել տուած էր Զէհպեր փաշային մէկ որդին ։ Ուստի զօրավարը յունվ. 15/27ին ճանբայ ելաւ Ստուարդ գնդապետին հետ Խարդում երթալու համար, ուր պիտի հասնի փետր. 6/18ին ։ Զօրավարը ճանբայ ելնելէ առաջ հետևեալ հեռագիրն ուղղեց Խարդումի ժողովրդեան. "Երէկ մարդ էք, կնիկ մարդ չէ՛ք. մի՛ վախնաք. ահա ես կը հասնիմ ։"

ԾՆՈՒՆԴ

—=—

Ծնունդ այն վիճակն է, յորում յաշխարհ կ'ածէ կինն իւր որովայնի պտուղը՝ յետ լրացնելու յղութեան օրերը ։

Ծնունդ շատ անգամ բնական կ'ըլլայ. այսինքն առանց գործիքի հարկ մնալու տղան կը ծնի, այլ և արտաքին կեանք վարելու վիճակին հասած լինելով, իսկ երբեմն սաղմը փոխանակ բնական կերպիւ ներկայանալու արգանդի բերանը, այլ և անբնական դիրքեր կ'ստանայ յանժամ արուեստից ցուցուցած դիւրութեանց դիմել հարկ կ'ըլլայ. և թէ ոչ կամ մայրն և կամ զաւակը և երբեմն երկուքն ալ մահուան զոհ կ'երթան, ինչպէս դժբաղդաբար կը տեսնուի յաճախ մանկաբարձ բըժիշկներ չգտնուած տեղեր, ուր խեղճ յղի կանայք եղէններու ձեռքըն ևեթ մնացեր են, որք բոլորովին զուրկ գոլով ամէն տեսակ ուսմանէ և գիտութենէ, իրենց նահապետական դրութիւնը կուրօրէն կը գործադրեն, և պարզ գաղափար իսկ չունին մանկաբարձութեան դժուարին արուեստին վրայ, զի ըստ նոցա կարծեաց ամէն մարդ կրնայ մանկաբարձ լինել, բաւական է որ քիչ մը փորձ ունենայ և կամ այնպիսի արհեստ մը ժառանգած ըլլայ իր մօրմէն կամ ազգականներէն. ինչ և իցէ թողլով մենք զայսոսիկ այլում պատեհի, վերստին գանք բուն իսկ խնդրոյն բացատրութեանը ։

Մանկաբարձք երկու տեսակ ծընունդ կ'ընդունին, մին բնական և միւսը արտաբնական ։

Բնական ծնունդ.—Ծննդեան այլ և այլ հանգամանքներն իմանալու համար, նախ պէտք է գիտնալ անոր բնախօսական երևոյթներն, որ հինգ տեսակ են. 1. Կարկամութիւնը (քօնթրաքսիօն) 2. Երկունք. 3. Ընդլայնումն արգանդի. 4. Ամնիոսի ջուրերուն և վրայի թաղանթին գոյացումն 5. Արիւնային մաղասուց հոսումն ։

Կարկամութիւն. — Կարկամութիւնը որ ցաւէն շատ կը տարբերի, անկից առաջ կ'սկսի, և ծննդաբերութեան սկիզբներն յաճախ ի յայտ կուգան անցաւ կարկամութիւնք, որք նախ կարճատև կ'ըլլան և իրարմէ հեռի միջոցներու մէջ տեղի կ'ունենան, սակայն գամ քան զգամ իրար կը մօտենան և երկարատև կ'ըլլան՝ այս կերպով յղի կանայք ծննդաբերութեան դժնդակ ցաւերուն կը պատրաստուին ։

Երկունք.—Նախնիք չորս տեսակ ցաւեր կ'ընդունէին, թեթև, պատրաստիչ, արտաքսիչ և ճնշիչ ։

Թեթև երկունք կ'ըսէին իրարմէ հեռու միջոցներու մէջ տեղի ունեցած ցաւերու, սակայն այժմ զանոնք պատրաստիչ ցաւերու հետ մէկ տեղ կ'ընդունին. Նոյնպէս նո-

---

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(72)

ԷՔԹՈՐ ՄԱԼՕ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

—=—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

4.

ՈՂՈՂՈՒՄ

տակաձեւ աստիճան չըներ էինք, որոց վրայ կրնայինք նստիլ ։

— Առ այժմ բաւական է այդ, ըսաւ Ծերունը, յետոյ աւելի կը լայնցնենք այդ նստարաններն, որպէս զի կարենանք նաև պառկիլ. պէտք չէ անօգուտ կերպիւ մսխել մեր ոյժն, որուն պէտք պիտի ունենանք։

Զետեղուեցանք աստիճաններուն վրայ. Ծերունը, Գասպար Հօրեղբայր, Քառօրի և ես վարի աստիճանին վրայ, և երեք հանքահաններն ալ վերի աստիճանին վրայ ։

— Պէտք է խնայութեամբ վառել մեր լապտերն, ըսաւ Ծերունն. ուրեմն, մէկ հատը վառած թողլով, միւսները մարեցէք ։

Հրամաններն անմիջապէս կը կատարուէին ։ Երբոր աւելորդ լապտերները մարելու վրայ էին, Ծերունը նշան ըրաւ որ կենան ։

— Կեցէք վայրկեան մը, ըսաւ. օդի հոսանք մը կրնայ մեր լապտերը մարել. թէև հաւանական չէ այս, սակայն պէտք է անհնարն իսկ ի հաշիւ առնուլ. ձեր մէջ լուցկի ունեցող կա՞յ, լապտերը վերստին վառելու համար ։

Թէև խստիւ արգիլուած էր կրակ վառել հանքին մէջ, բայց և այնպէս ամեն գործաւոր լուցկի ունի գրպանին մէջ, և որովհետև մեր քով հսկող վարպետ չկար որ այս կանոնազանցութիւնը տեսնէր. չորս ձայն մէկէն "ես ունիմ" պատասխանեցին վարժապետին հարցման ։

— Ես ալ ունիմ, յարեց վարժապետը, բայց թաց են ։

Միւսներունն ալ նոյն վիճակի մէջ էին, վասն զի ամենն ալ իրենց տափատին գրպանը պահած էին և մինչև իրենց կուծքը ջուրին մէջ թաթախուած ։

Քառօրի, որոյ հասկցողութիւնը դանդաղ էր և խօսքն աւելի դանդաղ, պատասխանեց վերջապէս ։

— Ես ալ լուցկի ունիմ ։

— Թա՞ց ։

— Չեմ գիտեր, գլխարկիս մէջն են ։

— Ուրեմն տուր գլխարկդ ։

Փոխանակ իւր գլխարկը տալու, որ փաթթոցի չափ մեծ էր, Քառօրի իւր լուցկիի տուփը տուաւ, որ պահուած տեղին շնորհիւ ազատ մնացած էր թրջուելէ ։

— Այժմ մարեցէք լապտերները, հրամայեց վարժապետն ։

Մէկ լապտեր մը վառ մնաց, որ հազիւ կը լուսաւորէր մեր վանդակը ։

5.

ԶԱՌԻՎԵՐ ԽՈՐՇԻՆ ՄԷՋ

Հանքին մէջ լռութիւն տիրած էր. բնաւ որ և է ձայն չէր լսուէր. մեր ոտից տակ ջուրն անշարժ էր, առանց մրմունջի և առանց խորշումի. հանքը լի էր ջուրով, ինչպէս ըսած էր Ծերունն, և ջուրն՝ ամեն ներքնուղիները կոխելէ յետոյ, քարէ պատուարէ մ'աւելի ամրապէս կը շրջափակէր մեզ մեր բանտին մէջ ։ Այս ծանր և անթափանցելի լռութիւն, այս մեռելային լռութիւն առաւել զարհուրելի, առաւել ապշեցուցիչ էր՝ քան զայն սարսափելի ժխորը զոր լսած էինք ջուրերուն կոխած միջոցին. գերեզմանի մէջ էինք, կենդանւոյն թաղուած. և երսուն կամ քառասուն մեթր հող կը ծանրանար մեր սրտին վրայ ։

Աշխատութիւնը կ'զբաղեցնէ մարդուս միտքը. հանգստութիւնն զգացնել տուաւ մեզ մեր վիճակին ծանրութիւնը, և պահ մը վհատութիւն եկաւ ամենուս և մինչև իսկ վարժապետին վրայ ։

Ցանկարծ տաք կաթիլներ ինկան ձեռքիս վրայ ։ Քառօրին էր որ լռութեամբ կ'արտասուէր ։

Նոյն վայրկենին հառաչներ արձակուեցան վերի աստիճանին վրայէն, և ձայն մը քանիցս մրմնջեց.

— Մարիո՜ս, Մարիո՜ս ։

Բաժէն էր որ իւր որդին կը յիշէր ։

Օդը ծանր կը շնչէինք. սիրտս կը ճնշուէր և ականջներս կը բզզային ։

Ծերունը, թերևս մեզ չափ նեղութիւն չզգալով, կամ հաղորդեցութիւն մ'ընել ուզելով մեր վրայ, լռութիւնը խզեց ։

— Այժմ պէտք է քիչ մ'ալ նայինք թէ ո՞րչափ պաշար ունինք, ըսաւ ։

— Կը կարծես ուրեմն թէ երկար ժամանակ բանտարկեա՞լ պիտի մնանք հոս, ընդմիջեց Գասպար Հօրեղբայր ։

— Ոչ, բայց պէտք է նախազգուշութիւն ընենք. ո՞վ հաց ունի ։

Ոչ ոք պատասխանեց ։

— Ես կտոր մը հաց ունիմ գրպանս, ըսի ։

— Ո՞ր գրպանդ ։

— Տափատիս գրպանը ։

— Ուրեմն քու հացդ թաց խմոր եղած է, սակայն ցոյց տուր ։

Արդարև հացը գրպանէս հանելով տեսայ որ լխպիկ եղած էր. խոկոյն նետել ուզեցի, բայց վարժապետը ձեռքս արգիլեց ։

— Պահէ, ըսաւ, հիմայ որչափ գէշ կ'երևի, յետոյ շատ ախորժելի պիտի գայ քեզ ։

Այս խօսք քաջալերական գուշակութիւն մը չէր, բայց մեք ուշադրութիւն չըրինք. վերջէն յիշեցինք այս խօսքերն և հասկցանք որ վարժապետն առաջին վայրկենէն կատարեալ գիտակցութիւն ունէր մեր վիճակին ծանրութեան, և եթէ մեր կրկլիք տառապանքը մանրամասնօրէն չէր նախատեսեր, գոնէ մեր ազատութեան դժուարութիւններն հասկցած էր ։

— Ձեր մէջ ուրիշ հաց ունեցող չկա՞յ ։

Պատասխան տուող չեղաւ ։

— Ցաւալի բան է, չարունակեց ։

— Նօթի՞ ես, հարցուց Քոմբէռու ։

— Ես ինձ համար չեմ ըսեր, այլ Ռէմիի և Քառօրիի համար կ'ըսեմ ։

— Եւ ինչո՞ւ ամենս ալ մէջերնիս հաւասար չբաժնենք, ըսաւ Պէռկունու. արդարութիւն չէ այդ. մեք ամենս ալ հաւասար ենք նօթութեան առջեւ ։

— Ուրեմն եթէ հաց կայ, ցաւելու պատճառ չը մնար ։ Եւ սակայն դուք խոստացաք հնազանդիլ ինձ, բայց կը տեսնեմ թէ մինչև որ չվիճաբանիք և իմ իրաւունք ունենալուս չհամոզուիք, չպիտի հնազանդիք ։

— Պիտի հնազանդի՛նք ։

— Այսինքն թերևս կաւիւ պիտի լինէր ։ Ուրեմն պէտք չէ որ կռիւ լինի, և ասոր համար պէտք է հասկցնեմ ձեզ թէ ինչո՞ւ համար հացը Ռէմիի և Քառօրիի համար պէտք էր ։ Այս կանոնն ես չեմ դըրած, օրէնքը դրած է. օրէնքն՝ որ կ'ըսէ թէ երբ քանի մ'անձինք արկածի մը մէջ մեռնին, մինչև վաթսուն տարեկան ամենէն հասակաւորը ամենէն յետոյ ողջ մնացած պէտք է համարուի, որ ըսել է թէ Ռէմի և Քառօրի ամենէն կրտսերագոյնը լինելով, Բաժէնէն և Քոմբէռուէն նուազ կրնան դիմանալ մահուան ։

— Դու, վարժապետ, վաթսունն անցած ես ։

(Շարունակելի)

քը արտաքսիչ ցաւերը ճնշիչ ցաւերու հետ կը խառնէին ։

Զատարատիչ ցաւերը կը տեւեն մինչեւ արգանդի ամբողջ ընդլայնումը և աշխատանց առաջին օրերուն կը համապատասխանեն․ այս ցաւեր սկսած ատեն կանայք կը ծռին և կը գալարին արգանդին ուղղութիւնը փոխելու համար և մինչեւ անգամ իրենց սկսած խօսակցութիւնը կ'ընդհատեն և ցաւին գագաթնակէտը վերոան կը շարունակեն․ սոյն ցաւերու ատեն կանայք գանգատանաց ճիչեր կը արձակեն և մերձ ի յրում երկանց կ'սկսին երբեմն բանդագուշանք, որ շատ անգամ վհատութեան արդիւնքն է և ոչ այլ ինչ ։

Արտաքսիչ ցաւերը կարճատեւ են, և արգանդի ընդլայնման սկզբէն մինչեւ սաղմին դուրս գալը կը տեւեն ։

Այս ամէն ցաւեր միշտ մի և նոյն սաստկութեամբ չեն տեսնուիր, այլ կանանց զգայնութեան աստիճանին համեմատ կը փոխուին․ կան կանայք որ թեթեւ ցաւերու ալ չեն կրնար դիմանալ․ կանայք ալ կան որ զաւակ կը ծնանին առանց իսկ գիտակցութեան և ցաւոց և կամ բնական քնոյ միջոցին․ ասա այս պէպքն ալ կ'ապացանէ թէ ծննդաբերութեան ատեն գլորոֆորմ կրնայ գործածուիլ ։ Կան նաև կեղծ ցաւեր, որք կարկամութեան հետ չեն ընկերակցիր և միշտ հաստատ ու անընդհատ կ'ըլլան, երբ անոնց պատճառն իմացուելով պէտք եղած դեղերն գործածուին՝ իսկոյն կ'անհետանան։

Ընդլայնման երեւոյթ։ — Ի սկզբան աշխատանաց անդրանկածին կանանց արգանդին մէկ մասն այնպէս կը մնայ, իսկ բազմածին կանանց արգանդին ամէն կողմը հետզհետէ կ'ընդլայնի թաղանթներու պատռելէն յառաջ եկած ջրոյ և արինախառն մաղասներու հոսման հետեւանքն լինելով։ Վերջապէս անդրանկածին կանանց արգանդին բերանը աւելի ուշ կ'ընդլայնի․ սակայն և այնպէս բացառութիւններն ալ մոռնալու չէ ։

Ջուրերու թաղանթին պատռիլը ։ — Ջուրերու թաղանթը բիչ շատ առաձգական հիւսուածք մ'ունի և իր մէջ կը պարունակէ ամնիօսի ջրերը․ այս թաղանթ արգանդի ձեւը կ'առնու, այսինքն՝ մեծ կ'ըլլայ երբ արգանդն աւելի ընդլայնի բայց յանիժամ չկրնալով հեղուկի ճնշման դիմանալ կը պատռի և անմիջապէս ջուրը դուրս կը վազէ․ երբեմն դեռ արգանդն ամբողջ չլայնցած թաղանթը կը պատռի, և յանիժամ ծննդեան երկունք աւելի երկարատեւ և աւելի վտանգաւոր կ'ըլլան տղուն համար․ և այս կանխահաս պատառումը այն ատեն տեղի կ'ունենայ երբ սաղմին արգանդի ծայրը ներկայացած մասը գլխն աղէկ չկրնար գոցել․ բայց և այնպէս երբեմն հաղուատես լինելով սաղմի բնական կերպիւ արգանդի ներկայացած ատենն ալ այսպիսի դէպքեր տեղի ունեցեր են ։

Երբեմն ալ ընդհակառակն թաղանթը աւելի հաստ և կարծր լինելով, սաղմին գլխոյն արգանդէ դուրս ելլելէն ետքը կը պատռի և մանուկը կը ծնի իբր գտակ ի գլուխ․ նոյնպէս եթէ թաղանթը աւելի բարձր տեղէ մը պատռի դարձեալ տղուն գլուխը մխեալ տեսքը կ'առնու ։

Թաղանթի ուշ պատռիլն աղէկ բան մը չէ և իր պատճառած անյարմարութեանց թեթեւագոյնը ծննդաբերութեան ուշանալն է․ ուստի հարկ կը լինի զայն արուեստական կերպիւ պատռել երբ արգանդին բերանն ըստ բաւականին լայնցած ըլլայ ։

Աշխատանաց [illegible] ։ — Յղութեան վերջին օրերը նա մանաւանդ երկանց սկիզբն կը հօսին սպիտակաձուի նման դեղին հեղուկներ, որք արգանդի բերնին ընդլայնման և սաղմին անցնելիք ճամբաներուն կակղնալուն կը ծառայեն ։

Ասոնց բացակայութիւնը աղէկ նշան մը չէ, ըստ որում յանիժամ արգանդն և իր մասունք կը չորնան, հետեւաբար բորբոքման ենթակայ կ'ըլլան ։

Դ. Ց ՊԱԼԵԱՆ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՎԻՃԱԿԸ

(Շարունակութիւն)

Թողունք ուրիշ պատճառներ՝ որք տեղի կունենան ի շնորհս իրենց կոչման պահանջած հանգամանքներէն զուրկ և անգլուխ եկեղեցականաց, և որ ամէնէն աւելի ցաւալին է, անոնց վրայ իշխելու պաշտօն ունեցող և գրող, եկեղեցական կարգաց, կանոնաց, ծիսից և աւանդութեանց անգէտ և անտեղեակ աշխարհականաց՝ որոց ամենուն վերաբերմամբ արդէն մեր թղթակցութեանց մէջ յաճախակի խօսած ենք (յարգելով սակայն պատուաւոր բացառութիւններն). Օրինակ իմն․ Հոգաբարձութիւն գտնուած է Պուքրէշի մէջ, որ ըստ ձեւոյ Ռումանական եկեղեցւոյ պսակի խորհուրդ կատարելու սովոած է գլխահայն, և սա առ ահի կամ առ չահու խոնարհած է իրեն եղած տարօրինակ հրամանին․ աշխարհականներ կան՝ որ անտարակոյս գիրենք յորդորող չգտնուելուն՝ Բուլղարաց հետ տօնեն իրենց անուան տօնն և քահանայն իր պաշտօնական այցելութեամբ պատուէ զանոնք ։ Թերեւս այսպիսի բացառիկ մանրամասնութիւնք աննշան նկատուին այժմ յաչս Ազնիւ Ռումանահայ ընթերցողներէն ոմանց, սակայն ճշմարտութիւն է թէ՝ աննշան նկատուած կայծեր յաճախ տեղի տուած են նշանաւոր հրդեհներու ։

Ռումանահայք ազգային պահպանութեան գովելի նպատակաւ փափաքած են իրենց եկեղեցեաց կից ունենալ վարժարաններ․ այսօր եկեղեցի ունեցող 14 կեդրոն քաղաքաց մէջ ընդ ամէնը 9 ծաղկոց — դպրոց կայ և երկսեռ ուսանողաց ամբողջ գումարն է 300 (*)։

Երբ այս գումարն Ռումանահայոց ամբողջական գումարին քով դնեմք՝ բաւական լաւ կրնայ փաստաբանել ազգային կրթութեան գործոյն վիճակն․ մանաւանդ նկատողութեան առնելով այդ ուսանողաց տասներկու տարեկանէ վեր դպրոց չմնալուն պարագայն․ զի մինչեւ այն հասակն միայն կառավարութեան նախակրթարանաց համար սահմանեալ ծրագրի նախնական պարտաւորիչ ուսումներն աւարտած լինելով կ'ստիպուին թողուլ Ազգային դպրոցներն՝ ուր Հայ լեզուի համար ծրագիր և ամենայն ինչ միմիայն Հայերէն դասատուին անձնուիրութեան կամ անձնդիւրութեան մէջ կրնայ փնտռուիլ և ոչ այլուր ։

Մեր յայտնած թէ՝ արտաքին հոսանաց և թէ ներքին փտախտից առաջքն առնելու համար Հայք ոչինչ ունին, բայց միայն կեդրոն քաղաքաց մէջ Հոգաբարձու կամ Հոգաբարձութիւն անուամբ մէկ կամ մէկ քանի անձերէ կազմեալ պաշտօնեաներ, որոց պաշտօնն արդէն յայտնեցինք թէ հսկել է եկեղեցեաց, քահանայից և վարժարանաց վրայ, մատակարարելով նոցա հասոյթներն՝ որք կալուածներէ կամ ժողովրդական որոշեալ հանգանակութիւններէ ըստ արժանւոյն կրնան գոյանալ․ իսկ երբ պատահին ժողովրդոց և պաշտօնէից մէջ անհամաձայնութիւնք կամ խռովութիւնք, յաճախ համարատուութեան առթիւ՝ կրնան ունենալ այնպիսի ազգավնաս հետեւութիւններ՝ զորս ապացուցիւ բացատրելն չհամարիմք խոհեմութիւն ։

Ինչ որ ալ լինի, առանց եկեղեցական բանիբուն, խաղաղասէր և ժիր գլխոյ մը նախագահութեան՝ եկեղեցեաց և եկեղեցականաց վրայ աշխարհական պաշտօնէութեան գոյութիւնն բնաւ չկրնար եկեղեցւոյ համար օգտակար նկատուիլ․ զի ի՞նչ արժէք կրնայ ունենալ այն քահանայն, երբ աշխարհականը պիտի կառավարէ զինքն, նորա թերութեան մէջ մինչեւ փիլոնազրկութեամբ իսկ պատժելով զայն․ և այս պարագայն միթէ չստիպե՞ր զքահանայն (երբ մանաւանդ տգետ և շահամոլ ալ լինի այն) խոնարհիլ անտեղի առաջարկութեանց՝ ինչպէս Պուքրէշի օրինակաւն յայտնեցինք ։ Այս կէտը բացարձակապէս վնասակար է եկեղեցւոյ՝ որուն մահացու վէրքին հարուածը կրնայ տալ մի օր, իրաց վիճակի շարունակութեամբ ։

Մեք եկեղեցւոյ և Ազգի հաւասար շահերն մեզ տեսակէտ բռնելով մինչ տակաւին ի Ռումանիա էինք՝ միշտ պնդեցինք այս կէտին վրայ, համոզուած լինելով երկարամեայ փորձառութեամբ, թէ Ռումանահայք ամբողջ Հայութեան մէջ կրնան պատուաւոր դիրք մը բռնել իրենց ունեցած վիճակաւն և գովելի հանգամանքներովն, և այնու մեծապէս օգտակար լինել Ազգին՝ եթէ մի միայն հանճարեղ Առաջնորդութիւն մը վայելեն ։ Մեր այս համոզումն ո՛չ միայն անձամբ՝ այլեւ հրապարակաւ և առանձին թղթովք յայտնեցինք որոց որ անկ էր՝ այսու համոզմամբ նաեւ յորդորեցինք զազգայինս, որոց մեծագոյն մասն թէ և ճանաչած էին գործոյն փրկարարութիւնն՝ բայց ազդեցութիւն ունեցող ոմանք շփոթութիւն պատճառած էին նոցա գաղափարաց մէջ, բերելով անցեալ տխուր օրինակներ՝ որք չէին կրնար իբրեւ զօրաւոր փաստեր նկատուիլ․ զի Աստուած պահէ Ազգն Նիկոլի նման եկեղեցականներ ամեն ժամանակ ունենալ է . . . ։

Սակայն պէտք էր առաւել ճարտարախօս բերան մը՝ որ մեր փրկարար դատած գաղափարն աւելի ազդողագոյն շեշտերով ընդհանրացընէր Ռումանահայոց մէջ, և այս եղաւ Գեր. Տ. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոս Նարպէյ, Պատրիարքական վերջին Այցելու — Հովիւ Հայոց Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ ալն, որուն արդիւնաւոր պաշտօնավարութեան մասին մի քանի խօսք ընելով, որով և Ռումանահայոց Առաջնորդական խնդրոյն վիճակն ծանօթացնելով, հանիմք Տեղեկագրոյս եզրակացութեան, բայց նախ յանուանէ նշանակեմք այն այցելու Հովիւներն՝ որք իւրեանց կատարեալ արժանաւորութեամբ պատկառելի յիշատակութիւն մը թողած են ի սիրտս համայն Հայոց ի Ռումանիա ։

Սոցա մէջ առաջինն եղած է Բարձրաշնորհ Տ. Տ. Ներսէս Սրբազան Պատրիարք Հայոն, որ իւր վարդապետութեան առաջին տարիներուն, իւր ամենածաղիկ հասակին մէջ՝ հանգուցեալ Տ. Մատթէոս Ամենայն Հայոց Ս. կաթողիկոսի կողմանէ եկած է յայցելութիւն Ռումանիոյ և Ղրիմայից Հայոց․ հոգւոյ մտաց և գեղեցիկ կատարելութեամբք զարդարեալ Ռոմանահայոց Բարձր Այցելուին վեհ անունն յօրէ անտի և այսօր միշտ սիրելի և պատկառելի մնացած է ի մէջ իւրեանց և զինքն յիշող օտարաց իսկ ։ Երկրորդ յիշատակաց արժանի եղած է Զմիւռնիոյ Առաջնորդ Գեր. Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազանն որ իւր վարդապետութեան միջոցին Պատրիարքական Այցելու գնացած է ի Ռումանահայս և սիրելի յիշատակութիւն մը թողած է ի նոսա ։ Կան և այլ ոմանք՝ որ իրենց պատուաւոր այցելութեամբ մխիթարութիւն պատճառած են Անիի տարագրեալ զաւակաց ։

(Շարունակելի)

ԳԷՈՐԳ Վ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

(*) Մարդահամարի, եկեղեցեաց եւ դպրոցաց համար մեր ցոյց տուած հաշիւներն քաղած եմք մեր պատրաստած վիճակացոյցէն՝ որ քահանայից կամ հոգաբարձուաց ստորագրութեամբ վաւերական է ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Բնիկ Բաղիշեցի հանգուցեալ Սեֆերի Խորէն անուն երեսուն և հինգ տարեկան, մազերով և մօրուսով չէկ ու գռուզ, սեւաչեայ դէմքին ձախակողմը բծաւոր, Ն. Շահնազարեան վարժարանի աշակերտ և դասախօսութեամբ պարապող որդին՝ 11 տարիներէ հետէ հայրենիքէն մեկնած և 5 տարիներէ ի վեր ո՛ւր, ողջ կամ մեռեալ լինելն անյայտնի լինելով՝ Ազգային Պատրիարքարանս կը յանձնարարէ Արդոյ Ազգայնոց, որ, եթէ երբէք նորա մասին որ և է տեղեկութիւն ունին, բարեհաճին ծանուցանել Պատրիարքարանիս ի գիտութիւն ։

26 Յունվար 1884 (կնիք)

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

ԴԱՍ Դ.

ՀՈՂԵՐՈՒ ՖԻԶԻԳԱԿԱՆ ԶԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ. — ԹԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵՒ ՆՈՑԱ ԴԱՐՄԱՆՆԵՐՆ.

[illegible]

(Շարունակութիւն)

ԿՐԱՔԱՐ. — Կրաքարի խարիսխն ածխային կիրն է, այսինքն կրի եւ ածխային թթուի բաղադրութիւն մը․ բայց ընդհանրապէս կրաքարի հետ միացած կը գտնուին մանեզի, փոսփոր, երկաթ եւ այլն ։

Կրաքարը կը ծառայէ թէ՝ իբր բնակութեան նիւթ եւ թէ՝ սննդարար տարր․ գրեթէ ամեն հողեր կրաքար կը պարունակեն քիչ կամ շատ քանակութեամբ․ հող մը՝ որ գտնէ 0/0 2 կրաքար չպարունակեր, մշակելի չէ․ 0/0 7—10 լաւ համեմատութիւն մ'է, երբեմն մինչ 0/0ին 50—60 կը պարունակեն, եւ յայնժամ խել մը թերութեանց տեղի կուտան ։

Կրաքարն երկու տարբեր ֆիզիքական ձեւերու տակ կը գտնուի․ մի մասը խոշոր հատիկներէ բաղկացած է, եւ ինչպէս որ տեսանք հողը ջուրի մէջ լուծած ատենիս, մի մասն աւազի հետ յատակը կը նստի, եւ որ կ'անուանի «աւազային կրաքար»։ իսկ միւս մասը կաւի հետ ջուրին մէջ առ կախ կը մնայ, եւ կ'անուանի «կաւային կրաքար»․ առաջինն աւազի՝ իսկ երկրորդը կաւի ֆիզիքական հանգամանաց կը մերձենան ։

Կրաքարի պաշտօնն է հողի մէջ պարունակեալ բուսահողը տարրալուծել, աւազի եւ կաւի տարերաց լուծման օգնել եւ ընդհանրապէս աւազի նման մշակումը դիւրացնել ։

Կրաքարային հողերը, թէպէտ հարուստ հանքային տարրերով, ինչպէս տեսանք, բայց կրի ազդեցութեամբ բուսահողն եւ աղբն անմիջապէս տարրալուծելով, աղքատ կը մնան գործածանաւոր տարրերէ, եւ այս լուծմամբ յառաջ եկած ազատ բորակածինն յօդս ցնդելով կը կորսուի երկրագործին համար ։ Անձրեւի ատեն անմիջապէս կը թրջին, մանաւանդ կաւային կրաքարով հարուստներն․ եւ խոնաւ են քիչ ժամանակէն ջուրը կորսնցնելով կը չորնան ։ Ձմեռը կրաքարային հողերը սառելով կ'ուռենան, տունկերու արմատները կը բարձրանան հողին հետ, ապա սառն անցնելով հողը կը տափականայ, տունկերը վար կ'իյնան․ այս փոփոխական դիրքին մէջ արմատի թելերը կը կտրին եւ բոյսը կը վնասուի․ այս երեւոյթը կաւային կրաքարով հարուստ հողերուն մէջ խիստ շատ կը պատահի ։

Դարման. — 1. Կրաքարային հողերու յատակն եթէ կաւային է՝ խորունկ մշակելով կրնամք դարմանել մանաւանդ աւազային կրաքարով հարուստներն ։

2. Լաւ է նաեւ աւազային հողերու նման կաւ այրելով հողին հետ խառնել ։

3. Մշակել բոյսեր, որք կրնան տոկալ, ինչպէս վարսակ, հաճար, սուզոն, գետնախնձոր, առոյտ (սէնֆուան) եւայլն ։

4. Եթէ չոր է՝ ջրել, եւ եթէ խոնաւ է՝ ուրդել ։

5. Լաւ է քիչ քանակութեամբ աղբել եւ գրեթէ ամեն տարի, որպէս զի աղբն անմիջապէս տարրալուծուելով, իւր կաղային կարեւոր տարրերը չկորսուին ։

ԲՈՒՍԱՀՈՂ. — Բուսահող կ'անուանուին հողին մէջ գտնուած եւ բոյսերու փտումով եւ կամ ձեւափոխութեամբ յառաջ եկած գործարանաւոր մարմիններն որք դեռ աղերու եւ պարզ տարրերու վերածուած չեն ։ Բուսահողն երկու աղբիւր ունի, կամ այն հողին մէջ աճած բոյսերու փտումէն յառաջ եկած են եւ կամ մեր այն հողերու մատակարարած աղբերէն ։ Գրեթէ ամեն հող՝ նոյն իսկ աւազուտ անապատները քիչ կամ շատ բուսահող կը պարունակեն ։ Բուսահողը բուսոց իբր սնունդ ծառայելէ զատ, հողերու կարծրութեան եւ թեթեւութեան զեկավարն է, կաւային կարծր եւ դժուարահերկելի հողերը բուսահողի միջոցաւ, այսինքն աղբելով կարծրութիւնը կը մեղմի եւ մշակութիւնը կը դիւրանայ․ ընդհակառակն, աւազային թեթեւ հողերու հաստատութիւն (քօնսիսթանս) կուտայ ։ Բուսահողը կազմող բոլոր տարրերը բուսոց սննդեան համար անհրաժեշտ են․ հետեւաբար, հողի մը բուսահողով հարուստ ըլլալը բերրիութեան նշան մ'է․ բայց եթէ 10էն 15էն աւելի պարունակէ, հողերու խոնաւութիւն կուտայ, զի 100 էն 180 ջուր կը ծծէ․ մի եւ նոյն պատճառաւ հողերը ցուրտ եւ թթու կ'ըլլան, շատ անգամ դժուարաւ կը մշակուին, եւ երբեմն անառողջ իսկ են․ այս կարգի հողերու բուսահողն անմարսելի է ։ Անտառներէ, ճահիճներէ եւ խոնաւ երկիրներէ յառաջ եկած հողերու մէջ բուսոց ինքնաբեր տունկերու փտումն օդի ազդեցութեան տակ չըլլալով՝ անկէց յառաջ եկած փտահողը թթուութեան հանգամանք կ'ունենայ, եւ որով անկարող կը լինի տունկերու մէջ անցնիլ, եւ հետեւաբար ոչինչ կ'արտադրէ ։

Դարման 1. Կրի եւ կրակաւի գործածութեամբ բուսահողի մի մասն տարրալուծելով քանակութիւնը կը նուազի, թթուութիւնն, ցրտութիւնն եւ խոնաւութիւնն կ'անհետանայ ։

2. Երբեմն կ'ուրդեն մի եւ նոյն հողերն ։

3. Շատ անգամ ալ հողի վերին մասը կ'այրեն․ այս գործողութիւնն աւելի խոպանացեալ վայրերուն համար կը գործածուի ։

Խոպանացեալ վայրեր. — Դարերէ ի վեր անմշակ մնացած հողերն, որք թէպէտ խիստ հարուստ իրենց մէջ գտնուած ինքնաբեր բոյսերու փտումէն յառաջ եկած բուսահողով․ բայց նոցա վերին մասն խիստ թանձր եւ կարծր զուրձով մը (կաղօն) ծածկուած լինելով՝ անկարելի է նորա մշակութիւն եւ որոյ համար հողի այրման գործողութեան կը ձեռնարկեն (էքօպիւած), որ կը կայանայ կտրել հողի վերին մասն 5-6 հարիւրորդամէտր թանձրութեամբ, 30—40 հարիւրորդամէթր կողմ ունեցող քառակուսիներու, զորս քանի մ'օր դաշտին վրայ չորցնելէ վերջ, անոնցմով կոյտեր կը կազմեն, եւ զանս վառելէ վերջ մոխիրը հողին վրայ կը ցանեն եւ ապա հողն հերկելով մոխիրը հողին հետ կը խառնեն․ այս գործողութեամբ թէ՝ հողին զուրձն անհետանալով, հողն հերկելի վիճակ մը կ'առնայ, եւ թէ այրուելով հողի գործարանաւոր մարմիններն յօդս կը ցնդին․ բայց մնացեալ անգործարանաւոր մարմիններէ բաղկացեալ աճիւնն խիստ դիւրութեամբ տունկերու մէջ կ'անցնի եւ մանաւանդ մոխիրի կալիումն՝ հողի մէջ գտնուած անմարսելի տարրերուն ալ տունկերու մէջ անցնելու դիւրութիւն կուտան ։ Այս գործողութիւն փտահողով հարուստ հողերուն ալ կատարելով մի եւ նոյն արդիւնքները կ'ունենան ։

ՋՈՒՐ. — Հողերու այս հինգերորդ մարմինն ոչ թէ միայն ֆիզիքապէս հողերու կազմութեան կը ծառայէ, այլ նաեւ իբր բուսոց սնունդ եւ այլ սննդարար տարերաց բուսոց մէջ անցնելու իբր մի միջնորդ ։ ինչպէս որ ջուրը մշակելի հողի մը անհրաժեշտ պէտքն է, եւ նորա նուազութիւնը կը վնասէ բուսոց, նոյնպէս նոցա առատութիւնն հողերու խոնաւութիւն տալով կը վնասէ ։ Քննեմք այս երկու ծայրայեղութեանց հետեւանքներն ու դարմաններն։

(Մնացեալը յաջորդ թուով)

Ն. ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆ

Անուանի երաժշտապետ Տիգրան Էֆէնտի Չուխաճեանի մի նոր գործն

« ԻԼԼԻՒԶԻՕՆ ՄԵԾ ՎԱԼՍ »

Դաշնակի համար գրուած նուրբ ճաշակաւ եւ ճարտարարուեստով որ պատիւ կը բերէ հեղինակին տաղանդին։

Կը ծախուի Պօլիս, Համիտիյէ ճաշտէսի, Ց Արամեան եւ Ընկ. Թղթավաճառանոցն եւ Բերայի բոլոր նուագավաճառաց քով ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՏՈՔԹ. Մ. Հ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Կը ծանուցանէ արգոյ հասարակութեան թէ երեքշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը հիւանդ պիտի ընդունի իւր տունն Այնալը-Չէշմէ, Եմին-ճամի փողոց թիւ 45 կէս օրէն վերջը ։ Պիտի գտնուի նաեւ Պօլսոյ կողմը Զալէյի ճամբի դիմաց թիւ 15, Ալլահվէրտեան նոր բացուած դեղարանն երկուշաբթի եւ ուրբաթ կէս օրէն վերջը, եւ չորեքշաբթի առտու ժամը 4էն մինչեւ 8ը։

Տոքթ. Մինասեան ձրիաբար պիտի խնամէ աղքատ հիւանդները ուրբաթ օրերը Ալլահվէրտեան դեղարանը եւ շաբաթ օրերը իւր տունն 6էն մինչեւ 10 ։ 50—40

ԱԼՓԷՐ ՏԷԼՓԻ

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

Թարգմանեալ Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Մասիսի մէջ իբր թերթօն հրատարակուելէ յետոյ զատ տպուելով ի վաճառ հանուած է ։

Կը գտնուի Մասիսի գրասենեակն եւ ամեն հայ գրավաճառաց քով․ միանգամայն Պահճէ գաբու Սուճի Թօզու ապայի եւ անոր դիմացը Ջրավաճառ Յակոբ աղայի խանութը, գին 6 ղրուշ ։

Նոյն տեղերը կը վաճառուին նաեւ [illegible] փոքրիկ հետաքրքրաշարժ վէպերն, Կամիլէ [illegible] ամենակարեւոր դասագիրքը, թարգմանութիւնք Կ. Ս. Իւթիւճեանի ։

Ասոնց ալ գինը նոյնպէս 6 ղրուշ է։

— 28 —

Տանտիկինը կառքին մօտեցաւ, եւ յօնքերը պռստելով եւ երկայն ակնոցն ընչացքը խածնելով՝ ներս նայեցաւ ։

Ա՜ . . . գոչեց, մեծ աղմուկ պիտի հանէ այս դէպք․․ ձեր կառարանին դէմ բողոքներ պիտի լինին, պարոն Պինէ ։

— Թող ուզածնուն չափ ընեն ։

— Թաղիս ոստիկանապետին մարդ ղրկեցի՞ք ։

— Այո՛ . . եւ նոյնպէս այս կառքը վարող Փատէին ։

— Կառավարը Փատէ՞ն է․ լաւ ընծայ մը բերած է ձեզ․ այդ անպիտանը վերջին ծայր ապուշ կամ արբեալ լինելու է, որ կառքին մէջ անձնասպանութիւն կամ մարդասպանութիւն կը լինի եւ ինք չիմանար ։ Շատ դիւրութեամբ կրնայ երեւան ելնել այս պարագան․ բայց ինչո՞ւ կուշանայ ոստիկանապետը ։

— Ահա կուգայ, ըսաւ Պ. Պինէ ։

Ոստիկանապետն իւր քարտուղարին հետ ներս մտաւ ։

Հօն եղողներն ողջունելէ յետոյ, տանտիկնոջն դառնալով՝ հարցուց ։

— Ո՞ւր կայ ։

— Այո՛, տէր ոստիկանապետ, դիակն հոս է ։

— Սա կառքին մէջ, յաւելցուց Պ. Պինէ, ձիագարմանն կառքը մաքրելու համար՝ դռնակը բացած ատեն՝ ամենէն առաջ տեսած է ։

Ոստիկանապետը կառքին մօտենալով երկարօրէն նայեցաւ դիակին, որոյ աժգոյն գլուխը ձախ ուսին վրայ ինկած էր ։

— 25 —

էր, եւ հետզհետէ մաքրած կառքերը ախոռներուն մէջ կը շարէր ։ Գրեթէ աշխատութեան կէսն աւարտած էր ։

Երեք կառք մնացած էին մաքրելու ։

Մին քաշեց լապտերին քով բերաւ, եւ դռնակը բացաւ մէջի գորգը թօթուելու համար որ կառավարին նստարանին վրայ չէր․ այս բան յայտնի կը ցուցնէր թէ կանոնազանցութիւն մ'եղած էր, վասն զի կառավարք կառարան վերադառնալնուն պէս՝ ձին ախոռը պիտի քաշէին եւ կառքին մէջի գորգն՝ որ յաճախորդաց ոտքերէն միշտ կը թրջէր, չորցնելու համար նստարանին վրայ պիտի փռէին ։

Դռնակը բացուելուն պէս՝ ձիագարմանը ներս նայեցաւ, եւ մէկէն երկու քայլ ընկրկեցաւ սոսկման բացագանչութիւն մ'արձակելով ։

Պ. Մաթիւրէն Պինէ՝ նոյն պահուն իւր առաւօտեան այցելութիւնն կատարելու համար վար կ'իջնէր․ ձիագարմանին բացագանչութիւնը լսելով՝ վազեց, տեսաւ որ ձիագարմանը կը դողար երեսին գոյնը նետած՝ աչերը սեւցած, եւ չիյնալու համար ձող մը կրթնած ։

Ի՞նչ կայ, Ֆրանսուա, հարցուց․ գինետունէն հիմայ կուգա՞ս, եւ դեռ ինքզինքդ հո՞ն կը կարծես, կ'երեւի թէ շատ կանուխ սկսած ես ։

Ֆրանսուա՝ սարսափէն ձայնը բռնուած՝ չէր կրնար խօսիլ ։

Իբրեւ պատասխան՝ կառքին բաց դռնակը ցոյց տուաւ ձեռքով ։

Պ. Պինէի աչերը Ֆրանսուաի ցոյց տուած կողմը դարձան ։ Եւ իսկոյն անոր ալ երեսին գոյնը

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ 1,852,000 Անգլ. ոսկի
Պահեստի դրամ 245,682 » »

LONDON AND LANCASHIRE

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ԼԱՆԳԱՇԱՅՐ

Սոյն ընկերութիւնն չափաւոր գիներով ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնայ ընդունիլ, Բերայի, Ղալաթիոյ, Պօլսոյ եւ ծառակայ գիւղերու մէջ, գիներու եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուղղակի պէտք է դիմեն առ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ԻԹՈՒՐՔԻՈ
Ր. Ֆ. ՐԱՈՒԹ
Ղալաթիա, Հովսէփեան խան 16—17
ԴԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
Յ. ԱՍԱՏՈՒՐ
Կ. Պոլիս, Կամուրջին գլուխ, Եէնի-ճամի 32

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

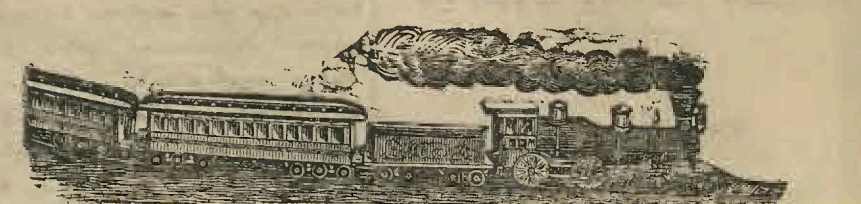

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻ
Սկսեալ 20 Հոկտ. (Ն. Տ.) 1883, մինչեւ նոր տնօրինութեան

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38
	Առաւօտ											Իրիկուն							
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս . . . . . . Երթ	6 21	7 15	7 43	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 50	2 9	2 41	3 17	3 52	4 29	5 2	5 32	6 9
Գում-գաբու	6 32	7 27	7 54	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 1	2 20	2 52	3 28	4 3	4 40	5 13	5 43	6 20
Եէնի-գաբու			7 58		8 58			10 34	10 53	11 32	12 5	2 24	2 56	3 32	4 7	4 44	5 17	5 48	6 25
Տավուտ փաշա			8 1						10 56	11 35	12 8	2 27	2 59	3 35	4 10		5 20		6 28
Սամաթիա			8 6		9 4			10 40	11 1	11 40	12 13	2 32	3 4	3 40	4 15	4 50	5 25	5 55	6 34
Եէտի-գուլէ	6 42	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 44	11 4	11 45	12 16	2 36	3 9	3 47	4 19	4 57	5 29	6 2	6 40
Գալը-Չէշմէ (Պալըգլը) . . .	6 46		8 16		9 14									3 51					
Մաքրիգիւղ	6 54	8	8 25		9 23			10 57		11 58			3 20	4 1		5 10		6 15	6 51
Այ-Ստեֆանոս		8 14	8 36		9 33			11 8		12 10				4 12		5 21		6 28	
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . ժամանում		8 25								12 19								6 37	

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	1
	Առաւօտ										Իրիկուն								
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . . Երթ			7 35									1 59							6 38
Այ-Ստեֆանոս			7 46		8 42		9 38			11 17		2 10				4 28		5 34	6 51
Մաքրիգիւղ	6 30	7 23	7 58		8 54		9 49			11 30		2 23		3 31		4 41		5 47	7 5
Գալը-Չէշմէ (Պալըգլը) . . .		7 32			9 3					11 39		2 32		3 40		4 50			
Եէտի-գուլէ	6 44	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 45	2 4	2 37	3 12	3 47	4 24	4 57	5 34	6 2	7 26
Սամաթիա	6 49	7 42	8 15	8 42	9 13	9 41		10 16	11 16	11 49	2 8	2 41	3 16	3 51	4 28	5 1		6 6	
Տավուտ փաշա	6 54			8 47		9 46		10 21	11 21	11 54	2 13	2 46	3 21	3 56	4 33	5 6		6 11	
Եէնի-գաբու	6 58	7 48	8 21	8 50	9 19	9 49		10 24	11 24	11 57	2 16	2 49	3 24	3 59	4 36	5 9		6 14	
Գում-գաբու	7 3	7 53	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 2	2 21	2 54	3 29	4 4	4 41	5 14	5 44	6 19	7 40
Կ. Պոլիս . . . . . ժամանում	7 12	8 2	8 35	9 4	9 33	10 3	10 19	10 38	11 38	12 11	2 30	3 3	3 38	4 13	4 50	5 23	5 53	6 28	7 50

Ծանօթ. — 1. Գալը-չէշմէ հանդիպող կառախմբերն առժամանակեայ են. — փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարներն Պոլսէն Մաքրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարաններու մինչեւ բանող կառախմբոց մէջ։

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլեայի Ռոտէէ Վիլա կանոնաւորական բանող

Մեկնում Մարսիլեայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակի եւ սերտ առաջնորդութիւն

Տրապիզոն, Պաթում եւ Բօդի պիտի երթայ Մեւրի շոգենաւն, որ փետր. 2ին Մարսիլեայէն եւ փետրվ. 9ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Լ'Աըմէնի շոգենաւն ի մօտոյ Մարսիլիա պիտի երթայ։

Նաւուղեգի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԼՈՐԱՆ ՐԸՊՈՒԼ
Մումհանէ փողոց, թիւ 141

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրբուլի, Միջերկրական եւ Օտեսայի միջեւ կանոնաւորական բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պըքս
Արարատ	2,500	Ռոճըրս
Արմենիա	2,500	Քրուիքշանք
Լուսինէ	2,500	Ռիլքս
Մասեաց	3,500	Մարշ
Րումելիա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Այս շոգենաւք կրեն ճամբորդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրբուլի եւ Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քառնաքա	4,200	Ողիմբոս	3,000
Ֆարօս	4,000	Նեբրիա	3,000
Օսմանլը	4,000	Բելոս	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Ադրիատիք	1,700
Թեպէ	3,250	Լոտոս	800
Մամֆիս	3,250	Օլիմպոս	800
Նէլոս	3,250	Սեպիլ	750
Մարէօթիս	3,250		

Օսմանլը շոգենաւը, նաւապետ Ռըլլոքս Լիվրբուլէն աստ հասաւ։

Բելոս շոգենաւն, նաւապետ Ֆօրէսթըր ընդհանուր վաճառքով Լիվրբուլէն մայրաքաղաքս պիտի գայ փետրվար 11ին։

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար
Մէյտանըլըգ սօգագ, Պոլիս
Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիթ, Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Աղեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէրութ	Յ. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ուիթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանքեւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէղրոբուլոյ

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամեն շաբաթ մ'անգամ կը բանին Լիվերբուլի եւ Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրոնթէս	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մարաթոն	2,500
Ալժիր	3,000	Նուպիա	2,500
Պարթիա	4,600	Բալմիրա	5,000
Պաթավիա	3,300	Բարթիա	3,200
Պալեստին	2,500	Բաթօնիա	3,000
Պարթիէլ Քուին	1,200	Սիտոնիա	7,800
Սիֆանիա	5,000	Սիրիա	4,600
Քարաշնիա	4,700	Սամարիա	3,000
Շէրըգուէլ	2,000	Սամօթրա	3,000
Տեմբլար	2,500	Սիդոն	3,000
Կուբա	4,000	Թարիֆա	3,060
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Շէրըգուէլ շոգենաւը փետր. 4ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճամբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր պայմաններով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան Ղալաթիա։

[illegible]

La VELOUTINE

Poudre de Riz spéciale
PRÉPARÉE AU BISMUTH
Par CH^les FAY, Parfumeur
PARIS — 9, Rue de la Paix, 9 — PARIS

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 28 յունվ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ.	110,15 առ Անգլ. լիր.
Փարիզ 3 » ֆր. 22,80	առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քոնս. գոցուեցաւ	9,24
բացուեցաւ	9,23
կէս օրին	9.23
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	73, 35
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ ժէնէրալ (գ. կ.)	4,
» Օթօման »	3,30
Կ. Պոլսոյ Պանքան »	7,
Քրէտի ժէնէրալ 6% » Օսմ. լիր	6,15
Փոխ. 1863 (Մուլ. . .) 6% ֆր.	58,
» 1865 » 6%	55.50
» 1869 (Բինար) 6%	49.50
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզոր)	17,25
» 1873 (Բինար) 6%	44,
Րումէլիի երկաթուղի	42,50
Լաւրիոն	120
Թրամուայ Օսմ. լիր	295
Թղթադրամ »	1380
Հէվալէսիզ	10,
Րէժօր	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110 16
Գաղղիական »	87 28
Բօլ	90 5
Գրիմից	81 20
Գասպօն թուղթ (գարիք)	931
» արծաթ (նոր)	89 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	107 38
Վեցնոց	103
Հինգնոց	102 30
Չէֆթալիք	100

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 8 փետր.

Անգղ. Քոնս.	101 15/16
Օսմ. »	8 1/2
Փոխ. 1865	10 7/8
» 1869	9 3/16
» 1871	69 3/4
» 1872	10 1/2
» 1873	8 5/8
» 1877	77 3/8
Պանք Օթօման	15 7/8
Ռուս. փոխ. 73ի	88 1/2
Եգիպտ. միացեալ	66 7/8
» արտօնաւոր	90 3/8
Տայրա Սանիէ	68 1/4
Փոխ. Ռօչիլտ	88 1/2
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25,482

Փարիզ 8 փետր.

Գաղղ. Քոնս. 3 0/0	76, 95
» » 4 1/2 0/0	106·40
Օսմ. Քոնս.	8,72 1/2
Փոխ. 1865	ֆր. 53
» 1869	46
» 1873	44,
Օսմ. Երկաթուղի	42,12
Պանք Օթօման (գ. կ.)	649,37 1/2
Քրէտի Լիօնէ (գ. կ.)	557,58
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)	92 1/4
» » Արեւելեան	
Իտալ. Քոնս.	92 05
Եգիպտ. միացեալ	336,25
Փոխնկագիր Լոնտրայի վրայ	25,23

Վիէննա 8 փետր.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,45
Րումէլիի երկաթուղի	20,30

ԿԷՍ ՕՐ 6,29

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company

ՆՈՐԹ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԸՐՔԸՆԹԱՅԼ

Լոնտրայի եւ Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Արտօնեալ դրամագլուխ	3,000,000	
Բաժանորդագրեալ »	2,000,000	
Վճարեալ դրմգլուխ 500,000		
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	1,274,661	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,855,529	
		5,630,190
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	1,157,124	
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյն	484,798	
		1,641,922

NORTHERN
Assurance company

ՆՕՐԹԸՐՆ

Լոնտրայի եւ Ապէրտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000	
Վճարեալ դրմգլուխ 300.000		
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	778,889	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,670,519	
		2,749,408
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	460,126	
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1882 տարւոյ	245,161	
		705,287

Ստորագրեալս իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի գրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ հաւասարական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովը՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն ընդունողներու ի՛նքնին ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պօլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն եւ գաւառները։

Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեանց
ԳԱՌՆԻԿ Յ ՍԵՐՈԲԵԱՆ

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն և անոնց մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ զգուշաւոր պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած են ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուղղակի պէտք է դիմեն Ղալաթիա Քօմիւրճի խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն

— 26 —

նետեց։ եւ իւր պաղարիւնութիւնը ձիադարմանին պէս չկորսնցնելով՝ փոխանակ ընկրկելու՝ առաջ քալեց եւ կառքին մէջ նայեցաւ։

Նստարանին ձախ կողմն արիւնաթաթաւ մարդու մը դիակ կար պառկած։

— Ա՛, գոչեց Պ. Պինէ, սպաննուած մարդ մ'է։

Նոյն միջոցին Տիկին Պինէ որ կառարանին դրնէն ներս կը մտնէր իւր հաւերուն գարի բերելով՝ եւ երկու կառավարք, որք իրենց կառքերն առնլու կուգային, Պ. Պինէի ձայնը լսեր էին։

— Սպաննուած մա՞րդ մը, գոչեցին երեքը մէկէն կառքին մօտենալով, ինչպէ՞ս կարելի է։

— Տեսէք, ըսաւ Պ. Պինէ, դիակը ցոյց տալով։

— Տուտօվիլ փողոցի պահականոցը լուր պէտք է ղրկել․ . . ըսաւ կինը։

— Թաղին ոստիկանապետն հոս պէտք է կոչել, յաւելցուց կառավարներէն մին։

— Շուտով գնացէք, հրամայեց Պ. Պինէ երկու կառավարաց. դու, Քամպօն պահականոց գնա, եւ դու ալ Ուէքօ, ոստիկանապետին։

Կառավարներն իսկոյն դուրս ելան, իրենց տրուած պաշտօնը կատարելու։

Պ. Պինէի կինը սոսկմամբ եւ հետաքրքրութեամբ դիակը կը դիտէր.

— Այս կառքը վարողն ո՞վ էր, հարցուց Պ. Պինէ։

— Ի՞նչ է կառքին թուահամարը։

— 5,583։

— Քառէն է․ . . պէտք է որ հիմայ հոս գայ. Ֆրանսուա, վազելով գնա հոս կոչէ։

— 27 —

— Երթամ, տէր, պատասխանեց ձիադարմանն, որոյ սարսափը քիչ քիչ փարատեր էր։

— Զըլլայ որ եղածին վրայ մէկու բան մ'ըսես, յաւելցուց Պ. Պինէ, եթէ իրողութիւնն իմացուի, քառորդէ մը բոլոր թաղին բնակիչները մեր գլուխը կը ժողովուին։

— Հասկցայ, տէր, բերանս չեմ բանար։

Ֆրանսուա դռնէն դուրս նետուեցաւ կառավարը գտնելու։

— Ահա ծանր իրողութիւն մը․ . . ըսաւ Պ. Պինէ իւր կնոջ, կառքին մէջ սպաննուած մարդ մը․ . եթէ աչքովս չտեսնէի, բնաւ չպիտի հաւատայի։ Ինչպէ՞ս կը լինի որ Քառէ չտեսներ եւ չիմանար։

— Զարմանալու բան չէ այդ, սովորաբար եղածին պէս դարձեալ գինով եղած լինելու է, կրկնեց կինը։

— Բոլոր դատական եւ ոստիկանական պաշտօնեայք հոս պիտի լցուին, որ անախորժելի բան մը չէ։

— Ի՞նչ ընենք, անխուսափելի է. պէտք է որ գործն երեւան ելնէ. ահա կուգան։

Քաղաքապահ ոստիկաններն իրենց տասնապետին հետ շտապով ներս մտան։

Տասնապետը ձեռքը Պ. Պինէի երկնցնելով, գոչեց.

— Մեզ ծանուցուած իրողութիւնն ստո՞յգ է․ . . կառքերնուդ միոյն մէջ սպաննուած մարդու դիակ մը կա՞յ։

— Այո՛, Ֆօնթէն տասնապետ, ահա, նայեցէք։